

the importance of their understanding for the professional training of future managers of educational institutions for management activities.

The system of managers' training should be based on the study and consideration of the management work nature, content and features. It is believed that for the effective managerial work implementation, and thus the specialists' professional training, it is necessary to clearly identify the nature, nature and features of this type organization of human activity. The Ukrainian and foreign scientists' research proves the process importance of the management sphere professionalization, and the manager's professionalism is defined as a set of persistent qualities of personality, activity, future specialist individuality, satisfying the future professional activities needs; is disclosed through the highest degree of psychological and personal changes that occur in the course of the long-term official duties performance; depends on the level of professional abilities that express the vocational training success and mastering professional activity complex elements; is considered from the point of view of the manager's needs and values, accentuating his ability to self-development and self-improvement.

Key words: *management, manager, management theory, educational institution, management theory of educational institution, professional training.*

Стаття надійшла до редакції 11.11.2018 р.

УДК 373.5.016:62/64]:305

ОЛЬГА МАЄВСЬКА

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Розглянуто технології забезпечення гендерної рівності учнів на уроках трудового навчання. Встановлено, що зміст гендерного виховання учнів зорієнтовано на розвиток ціннісних орієнтацій, оволодіння навичками, які сприяють ефективному засвоєнню змісту гендерного виховання, а також практичному застосуванню набутих знань та цінностей у повсякденному житті. Подолання шаблонного мислення із гендерного питання на уроках трудового навчання у школах України має чітко відповідати стратегії упровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти. Подолання гендерної нерівності на уроках відкриє дітям ширший вибір видів трудової діяльності. Освітньо-виховним установам належить головна роль у гендерному вихованні дітей.

Ключові слова: гендер, гендерна рівність, гендерна компетентність, гендерний підхід, трудове навчання

Постановка проблеми. Успішне навчання учнів, виховання у них упевненості, відповідальності, активної громадянської позиції виділяє необхідність приділяти увагу забезпеченню їхньої гендерної рівності (однаково позитивного ставлення до хлопців та дівчат).

Освітнє право, яке все більш формується в системі соціального права як самостійна структура, вимагає особливих правових засобів регулювання і врахування в ньому гендерного компонента. Засвоюючи основи наук, наповнених гендерним підходом висвітлення соціальних відносин, учень з розвинутим гендерним мисленням власне сам і за допомогою вчителів творить гендерний світогляд. У цьому аспекті потребується підготовка підручників, навчальних посібників усіх рівнів освіти із урахуванням гендерного компонента, виключення з них дискримінаційного характеру щодо жінок і чоловіків (Гендерна експертиза..., 2001, с. 94-96).

Удосконалення Державних стандартів освіти шляхом уведення до них гендерної складової, що визначена у Стратегії упровадження гендерної рівності та недискримінації у сфері освіти «Освіта: гендерний вимір – 2020», забезпечить відповідність вітчизняної освіти світовим демократичним засадам.

Після аналізу та оновлення сорока навчальних програм для учнів 5-9 класів, у тому числі з трудового навчання, на сайті Міністерства освіти і науки України було опубліковано, що відтепер не буде обов'язкового поділу класу на групи за гендерним принципом на уроках трудового навчання. Кожен учень чи учениця зможуть вибрати той вид діяльності, який їм більше до вподоби. Із 2017 року школярі будуть вивчати не окрему технологію і виконувати чітко визначені в її межах завдання, а створювати проекти, які будуть поєднувати різні технології. Головне завдання, щоб результат виконання обраного проекту мав практичну цінність, тож спочатку діти визначатимуть майбутній проект відповідно до потреби, потім плануватимуть, як будуть його робити, які засоби для цього необхідні, і поступово створюватимуть готовий виріб (Життєві компетентності..., 2017).

Збільшення кількості практичних занять замінить великий обсяг теорії. Діти зможуть розкривати свої здібності, уникаючи будь-яких проявів упередженості та дискримінації за статевою ознакою. Цьому знаходимо підтвердження у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених і педагогів-практиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема впровадження гендерного підходу в освіті є однією з найменш розроблених в українських психолого-педагогічних дослідженнях. Ґрунтовні дослідження освітньої системи в Україні з гендерної проблематики здійснюють С. Вихор, Т. Говорун, П. Горностай, О. Кікінеджі, О. Кізь, О. Луценко, Т. Ховрякова, Н. Чухим та інші. Гендерний підхід як нову методологію наукових досліджень у галузі педагогіки вивчала О. Ільченко, педагогічний кадровий склад навчальних закладів досліджували Л. Кравченко, І. Іванова та О. Цокур. Дослідженням гендерних ініціатив у педагогічній освіті займалися І. Головашенко, Л. Кобелянська, Н. Кутова, І. Лебединська, О. Луценко, А. Олійник, Л. Смоляр та інші. Проблема впровадження гендерного складника в освітній процес розвинутих країн Європи на різних етапах розвитку висвітлена в працях А. Брильової, І. Головашенко, О. Гривкової, І. Даценко, М. Зубілевич, Л. Ковальчук, В. Кравець, Т. Марценюк, Л. Яворської, А. Ягремцевої. Педагогічні аспекти гендерної ідентичності представлені у роботах П. Горностай, Н. Ковальчук, Н. Кутової, Г. Лактонова. Професійну компетентність педагога у контексті гендерних досліджень описує О. Аніщенко. Гендерну компетентність в освіті досліджував І. Загайнов, і визначав її як базову компетентність педагога, представлену сукупністю засвоєних ним знань про сутність гендерного підходу в освіті, вмінь здійснювати гендерну стратегію в організації педагогічного процесу та досвіду використання гендерних знань та умінь як основу гендерної взаємодії в умовах освітньої системи.

Проведення Інститутом модернізації змісту освіти антидискримінаційної експертизи електронних версій оригінал-макетів підручників «Технології (рівень стандарту)» для 10 (11) класів загальної середньої освіти (коди – 8201, 8202, 8203) виявило, що два з трьох підручників не враховують недискримінаційний підхід в освіті. Третій – частково його враховує. У висновках, одержаних в результаті аналізу підручників, зазначено відсутність прямого акцентування на гендерних ролях і нейтральність майже всіх пропонованих видів зайнятості. Проте виділено, що окремі модулі не містять яскраво вираженої дискримінації, окрім гендерної, в окремих частинах є суттєва диспропорція (Висновки антидискримінаційної експертизи...).

Вивчення та аналіз літературної бази із досліджуваної проблеми показало, що здебільшого велика увага дослідників та вчених спрямована на вищу педагогічну освіту в Україні та світі. Відсутня єдина чітка концепція гендерного навчання та виховання в середній школі. Незважаючи на поширеність гендерних розвідок, досліджень щодо гендерної рівності на уроках трудового навчання у науковій літературі не виявлено.

Формулювання **цілей** статті (постановка завдання). Головним завданням проведеного дослідження стало виявлення і характеристика технологій забезпечення гендерної рівності учнів на уроках трудового навчання. Визначення тем і модулів, які будуть актуальними для хлопців і дівчат.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оскільки, згідно нової програми для загальноосвітніх навчальних закладів для 5-9 класів із трудового навчання, метою базової загальної середньої освіти є розвиток і соціалізація учнів, формування їхньої національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів, то трудове навчання має стати вагомим елементом цього розвитку (Трудове навчання...). В. Кравець зазначає, що в сучасній фемінізованій школі вчительки тиснуть на хлопчиків своїм авторитетом, змушуючи їх відчувати власну неповноцінність. Цей тиск призводить до того, що хлопчики змушені будувати свою гендерну ідентичність переважно на негативних основах: бути несхожими на дівчаток, не брати участі у «жіночих» видах діяльності (Кравець, 2003, с. 327). Культивування фемінності дискримінує інтереси хлопців, не зацікавлює їх у процесі навчання і водночас перешкоджає формуванню дівчачої самооцінки та стереотипізує їх поведінку (Гоголь-Саврій, 2011, с. 149). Проте різноманітність завдань на уроках трудового навчання, використання різних форм організації учнів мають бути спрямовані на формування в кожній дитині уявлення про свою індивідуальність, самоцінність, встановити тісніший зв'язок між навчально-виховним процесом та повсякденним життям вихованців.

Старший підлітковий та ранній юнацький вік є сприятливим для гендерного виховання (Вихор, 2006, с. 18). Метод проектів на трудовому навчанні, який запропонований нині програмою – це вдалий засіб для досягнення мети, проте вчителі вважають його дещо складним для учнів 5-7 класів, бо діти ще не все знають і вмінють, щоб самостійно працювати над обраним проектом. Тому доцільно використовувати метод проектів з 8-го класу. Молодшим підліткам у процесі роботи над навчальними завданнями стане корисною співпраця із старшими учнями, яких можна запросити провести майстер-класи. Усвідомлення важливості партнерства, взаємодопомоги та взаємоповаги виховується у колективі у процесі командної роботи.

Провівши опитування більше 20 вчителів-практиків із великим досвідом роботи, ми виявили, що, на їхню думку, програма для початкової школи розроблена послідовно та гармонійно, проте у початковій школі варто вилучити з трудового навчання тему роботи з дротом. Тому що, не маючи матеріального забезпечення, діти приносять різний дріт, який іноді буває надто жорстким чи товстим і учні не справляються із цим матеріалом. Також, оскільки діти активні, дріт може становити небезпеку на уроках. З цим погодилося 75% опитаних.

Учителі пропонують вилучити роботу з конструктором та замінити її на роботу з Lego, оскільки конструктори у всіх різні, а Lego більш доступний та універсальний. І хлопці, і дівчата з радістю будуть користуватися Lego на уроках. Дітей можна зацікавити участю в різних змаганнях, виставках або конкурсах, наприклад у щорічному архітектурному старт-апі ROBOTICA, Всеукраїнському чемпіонаті «ROBOfirst – більше ніж роботи», учнівському конкурсі-змаганні з робототехніки «РобоСумо», або у Міжнародних

програмах-конкурсах FIRST LEGO League та FIRST LEGO League Junior, Всесвітній олімпіаді World Robot Olympiad (WRO), Дитячому архітектурному конкурсі, Науковому ярмарку (Robotica). Такий досвід розвине інтелект, соціальні навички в учнів. На конкурси допускають не лише індивідуальні проекти, а й групові. У архітектурному старт-апі ROBOTICA вітається командна робота. Так діти одного класу можуть згуртуватися за вподобаннями, і розділити між собою створення частин проекту на задану тему. Позитивні емоції та активна діяльність сприяють повноцінному розвитку дітей, а створення унікальних особистих розробок розвиває креативність і творче бачення. Не останню роль у заохоченні відіграють змагальний аспект і нагородження переможців цінними призами.

У 2018 році понад 1000 конкурсантів з усієї України за допомогою робототехніки вирішували проблеми води на Землі в рамках глобального міжнародного проекту «Вода і людина». Такі масові учнівські заходи спрямовані на залучення дітей до інноваційної науково-технічної творчості в галузі робототехніки, розвитку інженерно-конструкторських навичок.

Спрямованість освіти на інтеграцію предметів дозволяє поєднати вивчення трудового навчання й технологій з інформатикою. Учні, вивчаючи основи алгоритмізації та програмування у 6-7 класах, зможуть використати програмне середовище Lego Mindstorms HomeEdition при програмуванні власних роботів (Луценко, 2016).

На думку 20% опитаних учителів, не актуальною є техніка пап'є-маше. Діти в молодших класах не витримують довготривалу діяльність (коли роботу треба виконувати протягом 4 і більше уроків), їм потрібен швидкий результат. Єдиним мінусом цієї техніки є те, що потрібно довго сушити матеріал. Проте, якщо не зважати на цю проблему, то виготовляти вироби дуже цікаво і зовсім не складно у 5-6 класах. Якщо декорувати готові вироби кольоровим папером, або різноманітними шматочками тканини, то в результаті можна отримати цілком дизайнерську унікальну річ. Метод проектів дозволяє поєднувати різні технології, тому можна застосувати до готового виробу із пап'є-маше техніку художнього розпису, або декупажу (Ігнатенко, 2018).

У 3-4 класах є тема з пришивання гудзика, проте вчителі зазначають, що діти цього віку не завжди справляються із завданням. Варто виділити більше навчальних годин на цю тему. Багатьом складно затягувати нитку в голку і зав'язувати вузлики. Опитані вчителі молодших класів відзначають, що доцільно перенести цей модуль у програму 5-го класу. Старші діти, як дівчата, так і хлопці, повинні отримати на уроках трудового навчання важливі навички із самообслуговування.

У 4-му класі дітям цікаво в'язати великим гачком із широких стрічок або товстої нитки. Можна запропонувати учням екологічний проект: нарізати смужки із поліетиленових пакетів і використовувати їх замість пряжі.

Дуже цікавою для дітей будь-якого віку і статі є технологія витинанки. Це не лише сніжинки чи монохромні зображення. Можна створити з дітьми колективний проект на тему народних свят, використовуючи кольоровий папір.

Вивчення технологій сприяє розвитку дизайнерського мислення в учнів. Упевненість під час реалізації власних ідей поряд із вивченням культурних особливостей свого народу або традицій інших націй розкриває перед учнями необмежені можливості. Створення одягу, посуду, предметів декору, які можна презентувати на виставках або ярмарках, допоможе учням розвинути навички самостійної роботи та командної співпраці. Головним у роботі над такими проектами є залучення кожного учня до всіх етапів діяльності. Планування, розроблення проекту, його реалізація, відповідальність за кінцевий результат, презентація – усі ці частини навчальної діяльності здатні згуртувати дітей навколо цікавої ідеї, розвинути у них креативний підхід до вирішення поставлених завдань. Учитель трудового навчання А. Левкович для різних вікових категорій пропонує цікаві проекти: виготовлення листівок, брелоків, ключниці, органайзера, свічника та інших (Трудове навчання. Блог для учнів). Широкий вибір проектів, які можуть обрати і хлопці й дівчата дозволяє здійснювати недискримінаційний підхід безпосередньо у навчальній і виховній діяльності.

Найлегше інтегрувати урок трудового навчання із образотворчим мистецтвом, адже для обох предметів потрібна творча уява, охайність, посидючість, креативність. Цікавим для хлопців і дівчат можуть стати модулі виконання виробів технікою ажурного випилювання та різьблення по дереву. Для цього учням необхідно спочатку розробити ескіз-проект готового виробу, виконати креслення, і лише тоді здійснювати виготовлення. Прийоми, які діти засвоюють, опановуючи ці модулі, можна застосувати для виготовлення форм з дерева та лінолеуму. Так діти зможуть навчитися створювати ксилографії та ліногравюри.

Художнє ліплення дрібної скульптурної пластики анімалістичного, флористичного, гастрономічного, технологічного або антропологічного характеру із полімерної глини, пластиліну, холодного фарфору, солоного тіста може зацікавити дітей будь-якого віку і статі. Виготовлення рельєфних сувенірів, частин тіла для створення ляльок, букетів із квітів, об'ємних абстрактних і тематичних панно, магнітів, які потім можна пофарбувати акрилом і покрити лаком, дозволить проявити дизайнерську творчість хлопців і дівчат не тільки на уроці, але й в позаурочний час.

Важливо на уроках трудового навчання не тільки навчити учнів працювати руками, але й думати, тому позитивним було б уведення модулів із креслення, починаючи з 8 класу, для учнів обох статей (сприятиме розвиткові просторового мислення, розумінню й відчуттям об'ємів та розрізів).

Позитивною є можливість учителю самому регулювати час, який буде витрачений на той чи інший вид робіт та обирати модулі, що будуть цікаві хлопцям і дівчатам. Для старших учнів, починаючи з 5-го класу, зручним для вчителів є вибір завдань, зважаючи на матеріальну базу, інтерес учнів, їхню спроможність працювати. Опитані вчителі вважають доцільним ввести в програму підбірку обов'язкових модулів для забезпечення життєвої компетентності. Оскільки класи не завжди діляться на навчання хлопців і дівчат окремо, то необхідно розробити програму так, щоб усі діти вивчали певні модулі одночасно, із цікавістю. Наприклад, догляд за взуттям і одягом, поведінку в гостях, приготування простих страв.

Проаналізувавши підручник із домоводства для учнів 5-7 класів восьмирічної школи (Буніна, Нечипорук & Сайко, 1964), відзначаємо, що тут зібрано актуальні теми, які можуть бути реалізовані у дорослому буденному житті. Для учнів сьогодення не втратили значення знання із догляду за житлом, одягом та взуттям, кулінарії, рукоділля. Проте на уроках трудового навчання ці теми звужені у варіативні модулі. Для порівняння: у школах Фінляндії і хлопців і дівчат однаково навчають готувати їжу, прибирати, розповідають про права споживача на уроках домоводства.

У кожному класі дітей бажано навчати самостійності, користуватися нагрівальними приладами (мікрохвильова піч, мультиварка, кухонний комбайн), готувати різні страви. Відповідно до вікових особливостей дітей, бажано створити обов'язковий модуль з кулінарії для хлопців і дівчат, де за вибором учителя будуть підбиратися страви, які діти вчитимуться готувати. Приготування страв можна розподілити концентрично відповідно до вікових груп учнів від простого до складного. Наприклад, у 5 класі готувати салати, у 6 – запропонувати приготування гарнірів та других страв, у 7 класі – приготування перших страв. Солодощі, випічку та десерти розподілити аналогічно у старших класах.

Старшим учням можна також запропонувати модулі з приготування грибів, вареників, компотів і киселів, традиційні страви народів світу. Цікавим для молодших підлітків може бути модуль із складання меню та розрахунку необхідних продуктів до нього, режиму харчування. Також дітям корисно навчитися зберігати продукти, маринувати овочі, сушити фрукти. Підсумком таких кулінарних модулів мають стати дегустації приготованих страв.

Дуже корисним у 5-му класі є модуль «Сервірування святкового столу», можна додати модулі про поведінку в гостях, правила поведінки за столом, щоденне сервірування столу тощо.

До програми 6-го класу можна ввести модуль з догляду за одягом та взуттям, за житлом (гігієна приміщення, бережливе ставлення до енерго- та водних ресурсів).

Часто вчителі стикаються із проблемою відсутності майстерень для дівчат і хлопців, тому змушені обирати проекти, які підходили б для обох статей. У ході опитування були запропоновані такі модулі: матчворк (конструювання із сірників), гантель (виготовлення виробів із тонкої спіральної проволочки і шовкової нитки, бісеру, бусин), кінусайга (мозаїка із різнокольорових клаптиків тканини), стрінг арт (створення художніх виробів за допомогою ниток, натягнутих на гвіздки), маркетрі (інкрустація шпоном, мозаїка із невеликих шматочків деревини), аплікація, оригамі, паперове макетування одягу й архітектури, паперова пластика, плетіння із газетних трубочок. Ці техніки можна урізноманітнювати, переходячи від площинних зображень до об'ємних і навпаки, змінюючи фактури і матеріали, поєднуючи технології.

У старших класах варто запропонувати модуль із волонтерства. Обравши проект із виготовлення художніх виробів (в'язана іграшка, пошита м'яка іграшка) і успішно його здійснивши, готові вироби можна подарувати малозабезпеченим сім'ям, у будинки-інтернати. В'язані іграшки у техніці амігурімі (восьминіг) будуть з радістю прийняті у перинатальних центрах, де ці іграшки дарують новонародженим недоношеним дітям. Створення костюмів казкових героїв, декоративних ляльок може сприяти організації шкільного театру або драматичного гуртка. Співпраця школи зі службою зайнятості допоможе старшокласникам оцінити свій труд і здобути навички з ремонту. Учні 10-11 класів можуть прорахувати необхідну кількість матеріалу (шпалер, клею, шпаклівки, фарби та ін.) для дрібного ремонту людям похилого віку, або з обмеженими можливостями; учні набудуть життєвої компетентності для власних потреб на майбутнє.

Доцільно хоча б один раз на семестр запропонувати дітям замість кількох уроків трудового навчання екскурсію на виробництво, у фермерське господарство, на завод, щоб вони розуміли і цінували результати праці інших людей.

Школа не готує професійних кухарів, столярів та інших фахівців, для цього існує профтехосвіта, але основні ази самообслуговування і підготовки до життя дітям дає саме школа.

Висновки і подальші перспективи дослідження в цьому напрямку. Запропоновані технології, модулі і теми актуальні як для хлопців, так і для дівчат, тому доцільно буде робити поділ класу на групи за алфавітом, жеребкуванням, або вподобаннями учнів. Групи можна створювати різні для окремих проектів, так діти будуть навчатися працювати у команді зі змінним складом. Важливо виховати у дітей повагу до здібностей та компетентностей кожного, незалежно від статі. Подальші перспективи досліджень в цьому напрямі вбачаємо у поглибленому вивченні потенціалу дисциплін «Трудове навчання», «Мистецтво» для реалізації завдань гендерного виховання та навчання у школах України.

Список використаних джерел

- Гендерна експертиза українського законодавства (концептуальні засади).* (2001). Мельник, Т. М. (Відп. ред.). – Київ: Логос.
- Життєві компетентності на основі якісних знань, замість вимог – очікувані результати навчання, більше довіри до вчителя: МОН оновило програми 5-9 класів.* Опубліковано 19 червня 2017 р. [Електронний

- ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-novini-2017-06-19-mon-onovilo-programi-5-9-klasiv> – назва з екрану.
- Висновки антидискримінаційної експертизи 10 клас.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/konkursnyj-vidbir-proektiv-pidruchnykyv-dlya-5-10-klasiv-2/konkursnyj-vidbir-proektiv-pidruchnykyv-dlya-5-10-klasiv/vysnovky-antydyskryminatsijnoi-ekspertyzy-10-klas> – назва з екрану.
- Трудове навчання. Навчальні програми для 5-9 класів.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas> – назва з екрану.
- Кравець, В. П. (2003). *Гендерна педагогіка: навч. посібн.* Тернопіль : Джура.
- Гоголь-Саврій, М. В. (2011). Гендерний підхід в системі освіти України як педагогічна проблема. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка.* Тернопіль: ТНПУ, 5. 146-151.
- Вихор, С. Т. (2006). *Гендерне виховання учнів старшого підліткового та раннього юнацького віку* (Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання»). Тернопіль. *Robotica. Фестиваль.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://robotica.in.ua> – назва з екрану.
- Другий Всеукраїнський фестиваль «ROBOfirst – більше ніж роботи».* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icc-kiev.gov.ua/agenda/drugij-vseukrajinskij-festival-robofirst-bilshe-nizh-roboti> – назва з екрану.
- Луценко, В. Ю. (2016). *Використання засобів робототехніки при вивченні змістової лінії «Основи алгоритмізації та програмування»: навч.-метод. посібник.* Вінниця : ММК.
- Ігнатенко, М. А. (2018). *Інтегрований урок з трудового навчання «Петриківка».* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naurok.com.ua/integrovanij-urok-z-trudovogo-navchannya-petrikivka-39605.html> – назва з екрану.
- Трудове навчання. Блог для учнів.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://trydovenavch.blogspot.com/p/9.html> – назва з екрану.
- Буніна, О. Ф., Нечипорук, З. С., Сайко, С. К. (1964). *Домоводство : підручник для 5-7 класів восьмирічної школи.* Київ : Радянська школа.
- В фінських школах учат готувати.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://finland.fi/ru/zhizn-i-obshchestvo/v-finskih-shkolah-uchat-gotovit> – назва з екрану.
- Кожна десята дитина на планеті народжується недоношеною.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://misto-tv.poltava.ua/news/26409> – назва з екрану.

References

- Melnik, T. (Ed.). (2001). *Henderna ekspertyza ukrainskoho zakonodavstva (kontseptualni zasady).* [Gender Examination of Ukrainian Legislation (Conceptual Foundations)]. Kyiv: Logos [in Ukrainian].
- Zhytievii kompetentnosti na osnovi yakisnykh znan, zamist vymoh – ochikuvani rezultaty navchannia, bilshe doviry do vchytelia: MON onovilo prohramy 5-9 klasiv.* Opublikovano 19 chervnia 2017 r. [Life competencies based on qualitative knowledge, instead of requirements – expected learning outcomes, more confidence in the teacher: MES updated programs 5-9. Posted on June 19, 2017]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/usi-novivni-novini-2017-06-19-mon-onovilo-programi-5-9-klasiv> [in Ukrainian].
- Vysnovky antydyskryminatsijnoi ekspertyzy 10 klas.* [Conclusions anti-discrimination expertise 10 class]. Retrieved from <https://imzo.gov.ua/pidruchniki/konkursnyj-vidbir-proektiv-pidruchnykyv-dlya-5-10-klasiv-2/konkursnyj-vidbir-proektiv-pidruchnykyv-dlya-5-10-klasiv/vysnovky-antydyskryminatsijnoi-ekspertyzy-10-klas> [in Ukrainian].
- Trudove navchannia. Navchalni prohramy dlia 5-9 klasiv.* [Work training. Educational programs for 5-9 classes]. Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas> [in Ukrainian].
- Kravets, V. (2003). *Gender pedagogika* [Gender Pedagogy]. Ternopil : Dzhura [in Ukrainian].
- Hohol-Savrii, M. (2011). *Gendernyi pidkhid v systemi osvity Ukrainy yak pedahohichna problema.* [Gender approach in the educational system of Ukraine as a pedagogical problem]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnogo pedahohichnogo universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Ser. Pedahohika, 5.* Ternopil : TNPU, 146-151 [in Ukrainian].
- Vykhor, S. T. (2006). *Henderne vykhovannia uchniv starshoho pidlitkovoho ta rannoho yunatskoho viku* [Gender education of pupils of senior teenage and early adolescence]. Extended abstract of candidate's thesis. Ternopil [in Ukrainian].
- Robotica. Festival.* [Robotica. Festival]. Retrieved from <http://robotica.in.ua> [in Ukrainian].
- Druhii Vseukrainskyi festyval «ROBOfirst – bilshe nizh roboty».* [Second All-Ukrainian Festival «ROBOfirst – More Than Work»]. Retrieved from <http://www.icc-kiev.gov.ua/agenda/drugij-vseukrajinskij-festival-robofirst-bilshe-nizh-roboti> [in Ukrainian].
- Lutsenko, V. (2016). *Vykorystannia zasobiv robototekhniki pry vyvchenni zmistovoi linii «Osnovy alhorytmizatsii ta prohramuvannia».* [The use of robotics tools in studying the content line «Fundamentals of algorithmization and programming»]. Vinnytsia : MMK [in Ukrainian].
- Ihnatenko, M. *Intehrovanyi urok z trudovoho navchannia «Petrykivka».* [Integrated lesson from labor training «Petrykivka»]. Retrieved from <https://naurok.com.ua/integrovanij-urok-z-trudovogo-navchannya-petrikivka-39605.html> [in Ukrainian].
- Trudove navchannia. Blog dlia uchniv.* [Work training. Blog for students]. Retrieved from <https://trydovenavch.blogspot.com/p/9.html> [in Ukrainian].
- Bunina, O., Nechiporuk, Z., Saiko, S. (1964). *Domovodstvo.* Pidruchnyk dlia 5-7 klasiv vosmyrichnoi shkoly. [Housekeeping. A textbook for 5-7 forms of an eight-year school]. Kyiv: Radianska shkola [in Ukrainian].

V fynskykh shkolakh uchat hotovyt. [In Finnish schools are taught to cook]. Retrieved from <https://finland.fi/ru/zhizn-i-obshhestvo/v-finskih-shkolah-uchat-gotovit> [in Russian].

Kozhna desiata dytyna na planeti narodzhuietsia nedonoshenoiiu. [Every tenth child on the planet is born prematurely]. Retrieved from <https://misto-tv.poltava.ua/news/26409> [in Ukrainian].

MAIEVSKA O.

Poltava V. G. Korolenko national pedagogical University, Ukraine

PROVIDING GENDER EQUALITY OF TEACHERS TO LESSONS OF LABOR EDUCATION: METHODOLOGICAL ASPECT

The article considers the technologies of ensuring gender equality in the lessons of labor education. It is established that the content of gender education of students is oriented on the development of value orientations, the acquisition of the content of gender education, as well as the practical application of the acquired knowledge and values in everyday life. Overcoming stereotyped thinking from a gender issue in the lessons of labor training in Ukrainian schools is clearly in line with the strategy for introducing gender equality and non-discrimination in the field of education. Due to insufficient coverage of the problem under study in scientific literature, there is no single clear concept of gender education and the upbringing of students at the lessons of labor education and technology in the Ukrainian high school. Educational institutions have a major role in the gender education of children. Positive steps of Ministry of Education and Science of Ukraine and The Institute for the Modernization of Education, carried out in relation to the updating of the curriculum, the examination of textbooks, aimed at overcoming the problem of gender inequality in the lessons of labor education. Teachers-practitioners, by overcoming the gender problem in the learning process, offer interesting technologies for the implementation of creative student's workshops. Overcoming gender inequality in lessons will open up a wide range of types of work to children. Often, teachers have a problem with the lack of workshops for girls and boys, so they have to choose projects that are suitable for both sexes. During the survey, the following modules were proposed: matchmaking, gannut, kinussayga, string art, marquetry, applique, origami, paper modeling of clothing and architecture, paper plastics, weaving from newspaper tubes. Artistic modeling of small sculptural plastics of animate, floral, gastronomic, technological or anthropological character from polymer clay, plasticine, cold porcelain, salty dough may interest children of all ages and sexes. Making of relief gifts, body parts for creation of dolls, bouquets of flowers, volumetric abstract and thematic panels, magnets, which can then be painted with acrylic and varnish, will allow to show designer creativity of boys and girls not only in the classroom, but also in extra time. These techniques can be diversified, ranging from plane images to voluminous and vice versa, changing the texture and materials, combining technology.

Key words: gender, gender equality, gender competence, gender approach, lessons of labor

Стаття надійшла до редакції 13.09. 2018 р.

УДК 378.147.091.33-027.22:613

ОЛЕКСАНДР МІХЕЄНКО

ТЕТЯНА МІХЕЄНКО

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ У ПРАКТИЦІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗІ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

У статті розглянуто роль методології у процесі професійної підготовки фахівців. Розкрито сутність та змістові характеристики холистичного, синергетичного, компетентнісного та діяльнісного підходів. Обґрунтовано доцільність їх застосування як методологічної основи забезпечення ефективності навчального процесу та успішності практично-прикладної діяльності фахівців зі здоров'я людини.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні фахівці зі здоров'я людини, методологічні підходи, здоров'я, навчальний процес.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Інтеграція всіх гуманітарних наук навколо людини як об'єкту дослідження та посилення зв'язків педагогіки з різними науками актуалізують проблему методологічної підготовки фахівців. Методологія відіграє визначальну роль, оскільки є підґрунтям для цілісності, системності, результативності навчальної та професійної діяльності. Ефективність професійної підготовки фахівця значною мірою залежить від сформованості його методологічної культури, яка визначає як загальні світоглядні вихідні позиції, так і конкретні принципи, умови, методи, форми, засоби, особливості розв'язання теоретичних і практичних